

Replik till Hans Tson Söderström

Aktiespararna och makten

I lagom tid före Volvos bolagsstämma den 25 maj tog Hans Tson Söderström upp frågan hur landets aktiesparare, och framför allt Aktiespararnas Riksförbund, skall utöva sin nyvunna makt [Söderström 1978]. Det är angeläget att denna fråga diskuteras på olika plan, inte minst på det övergripande samhällsekonomiska planet. Därför hoppas jag kunna återkomma till den här frågan i en mer djuplodande och principiell artikel i Ekonomisk Debatt.

På Volvos bolagsstämma blev företagets många aktiesparare onekligen röstmässigt den dominerande aktieägaren. Vid tidigare stämmor har några få institutioner kunnat svara för mer än 90 procent av rösterna. Vid årets bolagsstämma hade Aktiespararnas Riksförbund fått drygt 12 000 fullmakter representerande inemot en miljon röster, vilket gjorde 30

procent av de röster som var företrädare på själva stämman.

Det kan synas förvånande att aktiespararrörelsen är så färsk som den är. Å andra sidan är vi rätt enastående i världen om att ha skapat en organisation för enskilda aktieägare med styrka både inför statsmakterna och företagen. Själva utvecklingen av Aktiespararnas Riksförbund har emellertid gått snabbt under 70-talet. 1972 registrerade vi endast 1 700 medlemmar och i dag har vi ungefär 25 000.

Vilken profil skall aktiespararrepresentanterna företräda i styrelserna, frågar Söderström. Han menar småaktieägarna har olika ålder, inkomst, förmögenhet, sparmål, placeringshorisont, skattesits etc. Vad finns det då för minsta gemensamma nämnare? Är det att till varje pris och med behård konsekvens

slå vakt om utdelningen? Den frågan ställer också Söderström.

För oss som har levit i aktiespararrörelsen under 70-talet är det inte svårt att visa upp frågor som vi har ett gemensamt intresse i. Utdelningsfrågan är naturligtvis väsentlig, men den är underordnad företagets långsiktiga utveckling. Det har skett ett missförstånd beträffande vårt intresse för utdelning och åsidosättande av företagets långsiktiga överlevnad och utveckling. En undersökning vi företog för ett år sedan visade att nio av tio aktiesparare placerar med en horisont av fem år eller mer. Detta om något talar för en långsiktig företagspolitik i stället för en kortsiktig med snabba vinster och höga utdelningar.

En annan fråga som är viktig för oss aktiesparare är öppenheten i bolagen. Vi önskar riklig information och en pedagogiskt utformad sådan. Dessutom är det viktigt att den stora aktiesparargruppen har en direkt representant i bolagsstyrelsen, inte minst eftersom vi vet att mistänksamheten mot de stora institutionella företrädarna är utbredd.

När Volvos styrelse våren 1976 presades av Fjärde AP-fonden att släppa in en företrädare för denna fond i sin styrelse togs just frågan om partsrepresentation upp. Volvostyrelsen sade sig då inte vilja acceptera en representation i styrelsen baserad på innehav. Samtidigt sade sig Volvos styrelse ha förståelse för att skilda aktieägarkategorier skall känna förtroende för att deras intressen företräds av styrelsen. Samma bakgrund har funnits vid de diskussioner som Aktiespararna haft med Volvos styrelse i vår. Det finns flera andra frågor som kan gå under benämningen "aktiespararfilosofi", som jag vill återkomma till i en framtida artikel.

Trots att aktiesparargruppen sammantaget är större än någon annan enskild institutionell ägare i de allra flesta bolag, så har det varit en debatt och ett ifrågasättande både om det riktiga i att nominera en aktiesparare och om personen i fråga är lämplig. Tänk om alla styrelseledamöter och ägarintressen skulle undersökas lika noggrant! Det är faktiskt

min förhoppning att så blir fallet, eftersom styrelseval skett alldeles för slentrianmässigt hittills. När stora institutionella ägare nominerar kandidater, så sker det ingen diskussion, i vart fall inte öppet och inte på bolagsstämman. Man har en bestämd känsla av att den sittande styrelsen får en liten vink från de största aktieägarna om att den eller den personen är lämplig. Och man finner sig då i detta.

Jag har väldigt svårt att förstå Söderströms resonemang när han påstår att tendensen till partsrepresentation skulle öka om aktiespararna kommer in i styrelserna. I de flesta större bolags styrelser finns det två typer av styrelseledamöter. Den ena och dominerande gruppen utgörs av aktieägarnas representanter och den mindre och nyare gruppen av de anställdas företrädare. Här kan man se två olika intressentgrupper arbeta i samma organ, men jag tycker det är utomordentligt angeläget att slå vakt om styrelsens funktion i enlighet med Aktiebolagslagen. Det spelar således ingen roll om en ledamot valts av aktieägarna på stämman eller av de fackliga organisationerna. Vederbörande styrelseledamot skall under alla förhållanden arbeta i en grupp med samma mål för ögonen, nämligen bolagets bästa. De bolagsstämmovalda styrelseledamöterna har inte vare sig större rättighet eller skyldighet att just se till aktieägarnas intressen. Inte heller har de anställdas representanter någon skyldighet eller rätt att tillvarata de anställdas intressen exempelvis emot aktieägarnas.

Söderström säger att man genom att plocka in aktiespararna i styrelsen skulle skapa prejudikat för andra partsintressen, som kommuner och leverantörer. Ja, om de är aktieägare. Man måste, enligt vårt sätt att se, acceptera att aktieägarna är aktieägare och att Aktiebolagslagen är till för att följas. Förhandlingar mellan olika intressenter får sedan ske i annan ordning. Där har vi på de anställdas sida MBL-lagen, fria förhandlingar med leverantörer, samhällsintressen som kommuner och stat och vidare förhandlingar med aktieägarna i egenskap av partsintressenter.

Vi har för närvarande ett intressant fall, just i Volvo, där aktieägarna måste få en speciell och utförligare information än vad som är möjligt att ge offentligen. De anställda kräver med hjälp av MBL-lagen att få tillräckligt med faktaunderlag för ett ställningstagande till den stora Norge-affären. Det är aktieägarnas aktier som till 40 procent skall säljas. Det är då knappast rimligt att den mest berörda gruppen är sämst informerad.

Vi aktiesparare slår alltså verkligen vakt om styrelsen som en enhet med uppgift att sköta företaget som en organism. Detta är i överensstämmelse med Aktiebolagslagen. Själv hade jag anledning att ta upp denna fråga på Uddeholms extra bolagsstämma den 11 januari i år, då i bolagsordningen skulle införas en bestämmelse om en statlig ordinarie ledamot och en suppleant. Det var då angeläget att betona att statens företrädare inte i första hand skulle ses som kontrollanter med rapportskyldighet till regeringen utan ingå i bolagets styrelse med samma uppgift som övriga ledamöter, nämligen att främja bolagets bästa.

Vidare påstår Söderström att Aktiespararnas Riksförbund genom att nominera styrelseledamöter blir delaktiga i ansvaret för styrelsens och företagsledningens bedömningar och beslut. I denna invändning kan det naturligtvis ligga en del. Det kan vara svårt att kritisera en församling som består av en eller annan företrädare från den egna organisationen. Å andra sidan tror jag att vi som är en folkrörelse har lättare för att stå emot här. Eftersom vi så starkt betonar att "vår" styrelseledamot förvisso skall utgå ifrån aktiespararfilosofin, men vara en i styrelsegruppen med samma inriktning och ansvar som de övriga, så bör vi kunna fortsätta med vår kontrollerande uppgift. Dessutom tror jag att detta problem, om det finns, är av övergående natur. När vi har aktiesparare i alla börsnoterade bolag måste rimligen kontrollen ske utifrån rent sakliga kriterier.

Dessutom har vi faktiskt haft en sådan här delikat historia. Det gällde Iro på sin tid. Några i familjeägarkretsen sålde ut aktier emot givna löften och lämnade

deklarationer. Informationen var dessutom inte alls tillräcklig. Trots att vi då hade, och nu har, en aktiesparare i styrelsen, så kritiserade vi Iro i mycket hårda ordalag. Jag har svårt att tänka mig att man kan gå fram mycket hårdare än vad vi gjorde då. Detta trots att "vår man" i Iros styrelse var nummer två i raden vi nominerade i börsnoterade bolag.

Jag kan lova att Hans T:son Söderström kommer att bli mer än nöjd över det sätt, eller i varje fall de ambitioner, som Aktiespararnas Riksförbund har inför bolagsstämmobevakningen kommande år. Redan i år har vi bevakat alla börsnoterade bolags stämmor, och varit aktiva på en del. Till hösten kommer vi att dra upp riktlinjerna med utgångspunkt från vunna erfarenheter och lägga upp en plan för nästa vår. Avsikten är att konstruktivt ta upp frågor, få till stånd en dialog på stämmorna, ifrågasätta och kritisera.

Den "hearing", som Söderström talar om, började vi redan med på Volvos bolagsstämma. Volvo-ledningen formerade svarspanel och fick ta emot dussintals frågor från både våra företrädare och aktieägare i allmänhet.

Jag har väldigt svårt att förstå varför Aktiespararna skulle stå inför ett antingen — eller. "Den som väl placerat en representant innanför mahognydörrarna har en gång för alla bundit sina händer", påstår Söderström. Vad gäller de institutionella ägarna är det helt klart att man bundit sina händer, åtminstone för offentligt bruk, oavsett om man har representation eller inte. När det gäller styrelsrepresentationen för aktiesparargruppen kommer vår organisation att gå stegvis fram. Vi kommer inte att under loppet av ett år försöka besätta en plats i varje bolags styrelse. Dels måste vi ta hänsyn till våra egna personella resurser, dels måste vi se till bolagens bästa och när det blir en plats ledig. Skulle det visa sig att vår kontrollerande och övergripande funktion på bolagsstämmorna och i den allmänna debatten skulle minska genom representanter i bolagsstyrelserna, så får vi ompröva vår inställning. Själv är

jag övertygad om att det går att kombinera uppgiften att vara en controller på bolagsstämman, deltaga i den allmänna debatten och samtidigt få ett inflytande i det viktigaste bolagsorganet, styrelsen.

Direktör *Håkan Gergils*
Aktiespararnas Riksförbund

Referenser

Söderström, Tson, H., [1978], "Aktiespararna och makten", *Ekonomisk Debatt*, årg 6, nr 3